Vol 3 Issue 10 Nov 2013

ISSN No : 2230-7850

Monthly Multidisciplinary
Research Journal

Indian Streams Research Journal

Executive Editor

Ashok Yakkaldevi

Editor-in-chief

H.N.Jagtap

Welcome to ISRJ

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2230-7850**

Indian Streams Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial Board readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya [Malaysia]

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus Pop

Mohammad Hailat
Dept. of Mathmatical Sciences, University of South Carolina Aiken, Aiken SC 29801

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Catalina Neculai
University of Coventry, UK

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Postdoctoral Researcher

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Department of Chemistry, Lahore University of Management Sciences [PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Horia Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

Nawab Ali Khan
College of Business Administration

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University, Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University, Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary, Play India Play (Trust),Meerut

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU, Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Ph.D , Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.net

Indian Streams Research Journal
Volume-3, Issue-10, Nov-2013
ISSN 2230-7850

Available online at www.isrj.net

‘नाइट महाविद्यालय, कोल्हापूरचे क्रीडा क्षेत्रातील योगदान एक चिकित्सक अभ्यास’

एस. जे. फराकटे

विभाग प्रमुख शारिरीक शिक्षण नाईट कॉलेज ऑफ आर्टस अॅन्ड कॉमर्स, कोल्हापूर

सारांश : नाइट कॉलेज ऑफ आर्टस अॅन्ड कॉमर्स, कोल्हापूर चे क्रीडा क्षेत्रातील योगदान निश्चितच उल्लेखनीय स्वरुपाचे आहे. इ.स. २००३ ते २०११ या कालावधी मधील क्रीडा क्षेत्रात यश संपादन केलेला खेळाडूचा या शोध निबंधात अभ्यास करण्यात आला आहे. या कालावधीमध्ये २०० पेक्षा अधिक खेळाडूंनी विद्यापीठ स्तरापासून ते आंतरराष्ट्रीय स्तरापर्यंत यश संपादन केले आहेत.

प्रस्तावना :

वरील क्रीडा क्षेत्रातील आकडा पाहता, या महाविद्यालयाचा एक महत्व पूर्ण उद्देश साध्य झाला असेच म्हणावे लागेल. कारण आर्थिक परिस्थितीमुळे, नोकरी व्यवसायामुळे ज्यांना उच्चशिक्षण घेता येत नाही, त्यांच्या कला गुणांना वाव मिळू शकत नाही. अशा विद्यार्थ्यांची गरज ओळखून देशभ्रत रत्नाप्पाण्णा कुंभारानी ‘कॉन्सिल ऑफ एज्युकेशन’ अंतर्गत १९६७१ साली नाइट कॉलेज ऑफ आटर्स अॅन्ड कॉमर्स हे रात्रीचे महाविद्यालय सुरु केले. या त्यांच्या अमुल्य कार्यामुळेच शिक्षणापासून वंचित राहणाऱ्या विद्यार्थ्यांना एक सुवर्ण संधी उपलब्ध झाली. या संधीचा परिपूर्ण उपयोग करुन घेत या महाविद्यालयाचे विद्यार्थी अभ्यासाबरोबरच क्रीडा क्षेत्रात देखील मोठ्या प्रमाणात यश संपादन करत आहेत.

विषय विवेचन :

आज ऑलिपिक, आशियाई, राष्ट्रकुल स्पर्धेमध्ये भारताचे यश पाहता ते फार नगण्य अशा स्वरुपाचे आहे. जगाच्या तुलनेत भारताचा विचार केला तर चीन नंतर सर्वात जास्त लोकसंख्या आपली आहे. एकशे एकवीस कोटी लोकसंख्येच्या देशात मोजकीच पदके मिळतात. याचा विचार करण्याची गरज आहे. देशामध्ये अनेक प्रतीभावान खेळाडू तयार होऊ शकतात. पण त्यांना आवश्यक असलेला क्रींडा विषयक गरजाची पूर्तता होत नाही. जर आपल्याला आंतरराष्ट्रीय स्तरावर यश संपादन करायचे असले तर महाविद्यालयीन स्तरावरील खेळाडूच्याकडे प्रकर्षाने लक्ष दयावे लागेलत्यांच्या योग्य गुणांना वाव मिळवून देऊन त्यांच्या समस्या सोडविल्या पाहिजेत. असे झाले तर नाइट महाविद्यालयासारखा खेळाडूंना निश्चितच संधी मिळेल. कारण या महाविद्यालयाचे विद्यार्थी विविध नोकऱ्या, व्यवसाय, शासकीय क्षेत्रातील पदाबरोबरच क्रीडा क्षेत्रात यशस्वी झालेली आहेत.

नाइट महाविद्यालयातील खेळाडूंचे विविध क्षेत्रातील यश खालीलप्रमाणे

तक्ता क्र. १ खेळाडूचे विविध क्षेत्रातील यश

वर्ष	स्पर्धा	यश
२००३	विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००३	आंतर विभागीय बास्कटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००३	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड २ खेळाडू
२००३	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ४ खेळाडू
२००३	आंतर विभागीय कुस्ती स्पर्धा	सुवर्ण पदक १
२००३	राष्ट्रीय विद्यापीठ कुस्ती स्पर्धा	निवड १ खेळाडू
२००४	विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००४	आंतर विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००४	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ५ खेळाडू
२००४	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ५ खेळाडू
२००४	आंतर विभागीय ज्यूदो स्पर्धा	सुवर्ण पदक १
२००४	राष्ट्रीय विद्यापीठ ज्यूदो स्पर्धा	निवड १ खेळाडू
२००५	विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००५	आंतर विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००५	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ३ खेळाडू
२००५	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ३ खेळाडू
२००५	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ हॉकी स्पर्धा	निवड १ खेळाडू कॅप्टन म्हणून
२००६	विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००६	आंतर विभागीय बास्कटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००६	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ४ खेळाडू
२००६	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ४ खेळाडू
२००६	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड १ खेळाडू मुलीमध्ये
२००६	आंतर विभागीय शुटीमग (ईयर पिस्तुल)	गोल्ड पदक२०६
२००६	आंतर विभागीय वेट लिफ्टिंग अॅन्ड पावर लिफ्टिंग	प्रथम क्रमांक
२००६	राष्ट्रीय विद्यापीठ वेट लिफ्टिंग अॅन्ड पावर लिफ्टिंग	निवड १ खेळाडू
२००६	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ क्रिकेट स्पर्धा	निवड १ खेळाडू कॅप्टन म्हणून
२००६	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ अॅथलेटिक स्पर्धा	निवड १ खेळाडू गोल्ड मिडल
२००७	विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००७	आंतर विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००७	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड १ खेळाडू
२००७	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ४ खेळाडू
२००७	आंतर विभागीय वेट लिफ्टिंग अॅन्ड पावर लिफ्टिंग	प्रथम क्रमांक १ खेळाडू
२००७	राष्ट्रीय विद्यापीठ वेट लिफ्टिंग अॅन्ड पावर लिफ्टिंग	निवड १ खेळाडू
२००७	राष्ट्रीय विद्यापीठ अॅथलेटिक्स स्पर्धा	निवड २ खेळाडू
२००८	विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००८	आंतर विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००८	महाराष्ट्र राज्य आंतर विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ३ खेळाडू
२००८	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ३ खेळाडू
२००८	राष्ट्रीय विद्यापीठ अॅथलेटिक्स स्पर्धा	निवड ३ खेळाडू
२००८	राष्ट्रीय विद्यापीठ क्रॉस कटंरी	निवड २ खेळाडू
२००८	महाराष्ट्र राज्य आंतर विद्यापीठ अॅथलेटिक्स स्पर्धा एका खेळाडूची सर्व उत्कृष्ठ खेळाडू म्हणून निवड	निवड ४ खेळाडू
२००९	विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२००९	आंतर विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू

२००९	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ३ खेळाडू
२००९	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड ३ खेळाडू
२००९	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ ॲथलेटिक्स स्पर्धा	निवड ३ खेळाडू
२००९	राष्ट्रीय विद्यापीठ ॲथलेटिक्स स्पर्धा	निवड २ खेळाडू
२००९	राष्ट्रीय विद्यापीठ क्रॉस कंटरी स्पर्धा	निवड १ खेळाडू
२००९	मुंबई येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय होप मॅरेथॉन स्पर्धा २१ कि.मी. धावणे	सुवर्णपदक
२०१०	विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२०१०	आंतर विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	विजेता १२ खेळाडू
२०१०	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड २ खेळाडू
२०१०	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड २ खेळाडू
२०१०	आंतर विभागीय बॉक्सिंग स्पर्धा	सुवर्णपदक १
२०१०	राष्ट्रीय विद्यापीठ बॉक्सिंग स्पर्धा	निवड १ खेळाडू
२०१०	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ ॲथलेटिक्स स्पर्धा सर्व उत्कृष्ट खेळाडू म्हणून एक खेळाडूची निवड	निवड ३ खेळाडू
२०१०	राष्ट्रीय विद्यापीठ क्रॉस कंटरी स्पर्धा	निवड १ खेळाडू
२०१०	राष्ट्रीय विद्यापीठ ॲथलेटिक्स स्पर्धा ५००० मीटर धावणे एक सुवर्णपदक	निवड ३ खेळाडू
२०१०	पुणे येथे झालेल्या राष्ट्रकूल स्पर्धा	निवड १ खेळाडू
२०११	विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड १२ खेळाडू
२०११	आंतर विभागीय बास्केटबॉल स्पर्धा	उपविजेता १२ खेळाडू
२०११	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड २ खेळाडू
२०११	पश्चिम भारतीय विद्यापीठ बास्केटबॉल स्पर्धा	निवड २ खेळाडू
२०११	महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ	निवड २ खेळाडू
२०११	राष्ट्रीय विद्यापीठ ॲथलेटिक्स स्पर्धा	निवड २ खेळाडू
२०११	राष्ट्रीय विद्यापीठ क्रॉस कंटरी स्पर्धा	निवड १ खेळाडू
२०११	चीन येथील आंतरराष्ट्रीय स्पर्धा ५००० मीटर धावणे	निवड १ खेळाडू

वरील प्रमाणे विविध क्षेत्रात संपादन केलेला खेळाडूंचे यश फार मौल्यवान अशा स्वरुपाचे आहे. उल्लेखनीय बाब म्हणजे गेली सलग ११ वर्षे या महाविद्यालयाने बॉस्केटबॉल स्पर्धेमध्ये विजय प्राप्त केलेला आहे. तसेच बास्केट बॉल खेळामध्ये अनेक राष्ट्रीय दर्जाचे खेळाडू देशाला दिलेले आहेत. याच बरोबर ॲथलॅटिक्स ५००० मीटर धावणे या स्पर्धेमध्ये कु. जयश्री शिवशंकर बोरगी या खेळाडूने सूवर्ण पदक मिळवले. पुढे तीची निवड चीन येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय ५००० मीटर धावने या स्पर्धेमध्ये झाली. या खेळाडूला शासनाकडून एक महिन्याचे प्रशिक्षण गुजरातमध्ये देण्यात आले होते. मुंबई येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय मॅरेथोन स्पर्धेमध्ये कु. जयश्री शिवशंकर बोरगी या खेळाडूला सुवर्ण पदक व रोख रक्कम १ लाख बक्षिस मिळाले. या महाविद्यालयाने बास्केटबॉल खेळा बरोबरच कुस्ती, ज्यदो, हॉकी, शुटींग, वेटलिफ्टींग, बॉक्सींग, क्रिकेट इत्यादी खेळामध्ये यश संपादन केलेले आहे. क्रीडा क्षेत्रात यश मिळविण्यात प्रशिक्षकाच्या धोरणाची भुमिका महत्वपूर्ण असते. महाविद्यालयाचे प्रशिक्षक विद्यार्थी मधील क्रीडा गुण ओळखुन त्यानुसार दररोज पहाटे ६ पासून सकाळी ९ वाजेपर्यंत सराव करुन घेतात. तसेच उन्हाळी, दिवाळी सुट्टी व खेळाडूंचा कामाच्या सुट्टीदिवशी सकाळ-संध्याकाळ त्यांच्याकडून सराव करुन घेतात. त्यांच्या या श्रमामुळेच खेळाडू विजय संपादन करु शकतात. यापेक्षा अधिक यश प्राप्त करुन घ्यावयाचे असेल तर त्याच्या समस्या जाणून घेणे आवश्यक आहे.

समस्या :-

यश संपादन केलेल्या १०० खेळाडूंच्या विविध समस्या बाबत मुलाखती घेऊन प्रश्नावली भरुन घेतल्या व त्यावर उपाय सुचविण्यात आले आहेत.

तक्ता क्र.२ विविध समस्यांबाबत मते

क्र.	समस्या	होय	नाही
१	रात्र महाविद्यालयाचे खेळाडू म्हणून पाहण्याचा दृष्टीकोन संकुचित	६८	३२
२	खेळाडूंसाठी मिळणारे खेळाचे साहित्य अपुरे	७५	२५
३	स्पर्धेसाठी दिले जाणारे मानधन अल्प	९२	०८
४	विजेत्या खेळाडूंना प्रोत्साहनांची उणीव भासते	७८	२२
५	समाजाकडून व प्रसार माध्यमाकडून दखल घेतली जात नाही	९५	०५

उपाय :-

१.रात्र महाविद्यालयाचा खेळाडूबद्दलचा समाजाचा व प्रतिस्पर्धी संघाचा दृष्टीकोन बदलला पाहिजे.
२.आंतरराष्ट्रीय स्तरावर विदेशातील खेळाडूंना दिले जाणारे साहित्य दर्जेदार असतात. त्यामुळे त्याची यशामध्ये मदत होते. त्यासाठी खेळाचे साहित्य दर्जेदार अशा स्वरुपाचे उपलब्ध करुन देणे गरजेचे आहे.
३.या महाविद्यालयाचे खेळाडू विविध स्पर्धेसाठी राज्य, राष्ट्र, आंतरराष्ट्रीय स्तरावर ८ ते १५ दिवस जावे लागते. त्यामुळे त्यांना प्रवास, भोजन व निवासासाठी अधिक मानधन मिळावे.
४.विजेत्या खेळाडूंना स्पर्धेनंतर पुढील स्पर्धेसाठी म्हणावे इतके प्रोत्साहन मिळत नाही. त्यासाठी विद्यापीठाने यश संपादन केलेल्या खेळाडूंना विशेष सन्मानित करावे व त्यांना प्रोत्साहन मिळवण्यासाठी नामांकित प्रशिक्षकाकडून मार्गदर्शन करावे.
५.रात्र महाविद्यालयाचा विजेता खेळाडूची कसल्याही प्रकारे समाज व प्रसार माध्यमाकडून दखल घेतली जात नाही. त्यामुळे त्यांचे खेळातील आकर्षण कमी होते. एक प्रकारे माणसिक खच्चीकरण होत असते. त्यासाठी वेळो-वेळी समाज, समाजातील विविध संस्था, प्रसार माध्यमांनी दखल घेऊन प्रोत्साहन द्यावे.

निष्कर्ष :-

या महाविद्यालयाच्या खेळाडूंना चढता आलेख असून राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय स्तरावर चांगले खेळाडू निर्माण करण्यासाठी महाविद्यालयीन प्रशिक्षकांबरोबरच नामवंत माजी खेळाडू, तज्ञ प्रशिक्षक आदींकडून त्यांना वेळोवेळी मार्गदर्शन देणे गरजेचे आहे. विद्यापीठ स्तरावर दर वर्षाला एक महिन्याचे मार्गदर्शन शिबिर भरविले पाहिजेत. तसेच विविध खेळांसाठी दिले जाणारे खेळाचे साहित्य, मानधन, प्रोत्साहन पूरक पुरस्कार यांची वाढ करणे गरजेचे आहे. आज आंतरराष्ट्रीय स्तरावर जागतिकीकरणाच्या युगात खेळाला महत्वाचे स्थान आहे. त्यामुळेच ऑलिंपिक, आशियाई, राष्ट्रकुल स्पर्धांचे जागतिकीकरणाच्या युगात खेळाला महत्वाचे स्थान आहे. त्यामुळेच ऑलिंपिक, आशियाई. राष्ट्रकुल स्पर्धांचे आयोजन केले जाते. अशा स्पर्धेमध्ये भारताला यश प्राप्त करुन देण्यासाठी शासनाने क्रीडा क्षेत्रात विशेष यश संपादन प्राप्त करणाऱ्या महाविद्यालयांना सहाय्य करणे आवश्यक आहे. गुणवत्तापूर्ण खेळाडूंना शासकीय नोकरीमध्ये वेगळी तरतूद करुन त्यांना संधी दिली पाहिजे.

संदर्भ सूची -

१.सोनवणे संजिव(१९९४) - एकविसाव्या शतकातील शारीरिक शिक्षण, स्मरणिका, मुंबई
२.डॉ. खंदारे (२०१०) - शारीरिक शिक्षणाकडे बघण्याचा दृष्टिकोन, शोधपत्रिका पॅन्ट्रॉन.
३.प्रा. फराकटे .एस.जे (२०१२) परदेशातील स्पर्धामध्ये भारतीय खेळाडूंच्या कामगिरीवर होणारा परिणाम इंडियन स्ट्रिम रिचर्स जर्नल, सोलापूर
४.जसबीर सिंग (२००१) विविध खेलोंके आयाम तक्षशिला प्रकाशन नवी दिल्ली.
५.प्रा. जयसिंग शिलेदार (२०००) खेळ संचालन व क्रीडा मार्गदर्शन, अभय प्रकाशन, नांदेड
६.बाबट बी.जी. (१९८५) शैक्षणिक प्रश्न आणि महाराष्ट्रातील शैक्षणिक विकास, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal
For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished research paper.Summary of Research Project,Theses,Books and Books Review of publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

* International Scientific Journal Consortium Scientific
* OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

* Google Scholar
* EBSCO
* DOAJ
* Index Copernicus
* Publication Index
* Academic Journal Database
* Contemporary Research Index
* Academic Paper Databse
* Digital Journals Database
* Current Index to Scholarly Journals
* Elite Scientific Journal Archive
* Directory Of Academic Resources
* Scholar Journal Index
* Recent Science Index
* Scientific Resources Database

Indian Streams Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.net